

Atomzsarolás a megrendelésekért

Az 1973-as közel-keleti háborút követő olajválság hatására a fejlett tőkésállamok meggyorsították atomerőmű-építési programjait, hogy az évtized végére valamelyest függetleníthessék magukat az arab kőolajszállítástól. Az atomreaktorok építésére a kormányok tízmilliárd dollárokat hasítottak ki a költségvetésből.

Kedvezett ez az „atomröhám” a nagy monopóliumoknak, amelyek igen költséges berendezéseket és eljárásokat fejlesztettek ki, és ezeket természetesen busás profit ellenében értékesítik.

A nem szocialista világban napjainkban több mint 250 atomreaktor működik, többségük az Egyesült Államokban, Nagy-Britanniában, az NSZK-ban, Franciaországban. Ezeket a reaktorokat szinte teljes egészében az USA látja el fűtőanyaggal, azaz *dúsított uránnal*. Nyugat-Európa és Japán — uránszükségletük négyötödét az amerikai, dél-afrikai, kanadai és ausztráliai bányákból elégítik ki — csak nemrégiben kezdett hozzá a saját *urándúsító* kapacitás megteremtéséhez. Ezek csak a következő évtized elején kezdenek el működni. Addig tehát az atomerőművek működése gyakorlatilag az USA szállítási hajlandóságától, „jóindulatától” függ.

A kőolajjal és egyéb energiaforrással nem rendelkező fejlődő országok egy része is tavaly már elérkezettnek látta az időt, hogy távlati energiaellátása biztosítása érdekében megteremtse a nemzeti atomenergia-ipar alapjait, bár az erőművek építése óriási megterhelést okoz. Az NSZK Brazíliával, Franciaország pedig Pakisztánnal és Iránnal állapodott meg atomerőművek, valamint urándúsító és plutónium újrafeldolgozására alkalmas berendezések szállításáról.

A „békés atomháború” tulajdonképpen ekkor tört ki az USA és két nyugat-európai szövetségese között, s ma már kiterjed Nagy-Britanniára, Olaszországra és Japánra is. Car-

ter megtiltotta az atombomba alapanyagának számító plutónium kinyerését lehetővé tevő — úgynevezett gyorstenyésző-reaktorok exportját. Az ilyen típusú erőművek építését lelassították az USA-ban. Tilalmi listára kerültek az uránium dúsításához és a plutónium újrafeldolgozásához használatos berendezések és technológiák. Sőt, az amerikai kormányzat elrendelte a dúsított urán Nyugat-Európába való kivitelének felfüggesztését is. Az USA zsaroló intézkedését Kanada is követte. A szállítások leállítása már-már fennakadást okozott a nyugat-európai országok atomenergia-termelésében, de a májusban, Londonban megtartott tőkés csúcsértekezlet előestéjén Carter — az erélyes tiltakozások hatására — az embargó részleges feloldására kényszerült.

Az új amerikai nukleáris exportpolitika jól csengő gondolatot tűzött zászlajára: nem az atomenergia békés célú felhasználását, hanem a plutónium (atombomba) elterjedését akarja megakadályozni. Szakértők véleménye szerint azonban ma már több tucat ország elő tud állítani atombombát, ez inkább pénzkérdés, mintsem technikai. Azok az országok, amelyek nem írták alá az atomsorompó-egyezményt, szinte kivétel nélkül járatosak a nukleáris technológiában.

A békés célú nukleáris export részleges tilalmának elrendelése az energiaforrásokban szegény országokban is ellenszenvet váltott ki. A fejlődő államok ezt a lépést energiapolitikájuk elleni támadásként értékelik. Kétségtelen, hogy meg kell akadályozni a gyilkos atombomba elterjedését, viszont egyetlen országot sem szabad megfosztani az energia-biztosítás lehetőségétől, beleértve a nukleáris energiát is. A nemzetközi nukleáris kereskedelem játékszabályainak felülvizsgálata egyébként éppen most került napirendre az úgynevezett „londoni klubban”, amely tízenöt, nukleáris berendezéseket exportáló orszá-

got, köztük a Szovjetuniót, az NDK-t és Csehszlovákiát tartja számon tagjai sorában. Carter drasztikus plutóniumstopja nem megoldás, saját szövetségesei között sem talált helyeslére.

Az erős amerikai nyomás ellenére sem az NSZK, sem pedig Franciaország nem állt el a korábban megkötött üzletektől. Nem bizonyult hatásos fegyvernek az urániumszállítások leállítása, a „kiéheztes” taktikája sem. Időközben ugyanis világossá vált, hogy az amerikai szőlomok mögött üzleti érdekek húzódnak meg.

Az amerikai vezetés nem nézte jó szemmel, hogy a nyugatnémet, és francia üzleti körök elhalásszák a megrendeléseket. Állítólag Brazília és Pakisztán eredetileg az USA-tól akart vásárolni atomtechnikát, a nyugat-európai ajánlatok azonban kedvezőbbek voltak.

Az uránszállítások leállítását mögött nem is annyira az amerikai elnökök, mint inkább a titkos uránkartell sejtik. A gyorstenyésző reaktor, valamint a fűtőanyag újrafeldolgozásának technológiája óriási mennyiségű urán megtakarítását teszi lehetővé. Ez pedig ellentétes az amerikai, kanadai és ausztrál cégeket tömörítő, feltételezhetően az évtized elején létrejött, titkos kartell üzleti érdekeivel. Az uránkartell vállalatai a kiszivárgott hírek szerint felosztották egymás között a piacokat, s az urán árát öt év alatt hétszeresére tornászták fel a világpiacra. Valószínű, hogy a kartell kuszája szövevényei elérték a washingtoni Fehér Házat.

Azzal, hogy az NSZK és Franciaország az atomreaktorokkal együtt a dúsító- és újrafeldolgozó berendezést is exportálja, a vásárló országok hozzájuthatnak az atomenergia-termelés teljes ciklusához. A békés célú felhasználás ellenőrzése ma már lehetőség van, nincs szükség az USA döntőbíráskodására. Nemcsak az USA-n kívül épülő dúsítóberendezések, hanem a gyorstenyésző reaktorok száma is bővül. A technikai haladást embargóval nem lehet megállítani, összehangolt export- és ellenőrző tevékenységgel viszont gátat lehet és kell szabni az atomenergia nem békés célú felhasználásának, a nukleáris fegyverkezés bővülésének.

G. Gy.—L. P.

tallózva

Kissinger hétköznapijai

Carter és az újságok »Erőszakos Világ«

Henry Kissinger tíz kilót fogyott, tokája eltűnt, arca napbarnított — olvassuk a Newsweek tudósításában. Amikor január végén megvált külügyminiszeri posztjától, a mexikói Acapulcoba utazott pihenő feleségével, Nancyvel — és úgy tért vissza Washingtonba,

mintha kicserélték volna. Négy hónappal a kormányból történt kiválása után Kissinger a kongresszusi könyvtár egyik kis szobájában dolgozik, egy olcsó lámpa fénye mellett készíti elő emlékiratait, amelyre már kétszer másfél millió dolláros szerződést kötött: egy könyvkiadóval és egy tv-állomással. A volt külügyminiszter sokféle állást, megbízatást vállalt — az NBC tévéhálózat tanácsadói tiszteletét a Washingtoni Georgetown egyetemen tartandó előadás-sorozatig. Az 53 éves Kissinger reggel héttől este 11 óráig dolgozik. Három titkár, két tanácsadó és három kutató munkatársa segíti őt. Ezenkívül hatfőnyi testőrsége ügyel rá, amire, úgy látszik, szüksége is van. Egyik reggel például egy zavarodott elméjű férfi zörgött Kissinger vörös téglás házában kapuján — a testőrök kórházba vitték. Kissinger a reggelijét általában

kongresszusi emberek, politikusok és üzletemberek társaságában költi el, egy washingtoni klubban. Délelőtt különböző ügyeit intézi s a délutánt tölti a kongresszusi könyvtár egyik kis szobájában. És igyekszik sokat szerepeltetni a nyilvánosság előtt. A minap például az iráni nagykövet átadta neki a sah által adományozott magas kitüntetést. Azt mondják, Kissinger megszolgált érte... és nem mondott le arról, hogy egyszer újra visszatérjen a politikai élet irányításába.

Kissinger utóda a Nemzetbiztonsági Tanácsban, Zbigniew Brezinski, Carter elnök nemzetbiztonsági főtanácsadója, mindössze 56 ezer dollárt keres egy esztendőben — írja a londoni The Guardian. Carter ugyanis közzétette a Fehér Házban dolgozók hivatalos fizetési listáját. Brezinski nincs „túlfizetve”, az elnök sajtótitkára, Jody Powell is ugyanennyit kap. Brezinski számára viszont az elnök engedélyezte az állami gépkocsi használatát, mivel a nemzetbiztonsági főtanácsadónak minden reggel korán kell hivatalába jönnie, hogy 9 óra elkészítse az előző napi és éjszakai eseményekről szóló összefoglaló jelentést az el-

nök számára. A folytatódó takerékossági intézkedések keretében ugyanis Carter számos beosztottjától megvonta az állami gépkocsi használatát, s többek között drasztikus módon csökkentette a Fehér Ház alkalmazottai számára rendszeresített újságelőfizetéseket is. Carter tanácsadói a jövőben kevesebbet olvasnak, ő maga viszont többet: elnöksége első hetében ugyanis megtanította magát a „gyors olvasásra”...

Az International Herald Tribune ugyan a közelmúltban közzétett egy „rövidített listát” a Fehér Házba járó újságokról (amelyek között azok a nagy napilapok is szerepelnek, amelyeket korábban Nixon kitiltott onnan!), ezen azonban csak a komolyabb lapok találhatóak. Ki tudja, hogy előfizet-e az elnök azokra a lapokra, amelyek közül néhány őt magát is „megcélozza”, a szó valódi értelmében. A nagy pornohullám után ugyanis az Egyesült Államokban most az erőszak és a pusztítás sajtója virágzik. A hamburgi Der Spiegel magazin áttekintést ad erről az új irányzatról, amely a „telített” vált szexpiac után tömeggyilkosságokkal, öngyilkosságokkal, gyermekgyilkos-

ságokkal, orgyilkosságokkal árasztja el (és fordítva el a politikától) az igénytelen olvasótábor. Az egyik új lap, az „Assassin” — „Orgyilkos” — címlapján maga Jimmy Carter a célpont. A másik, ugyan csak nagy példányszámmal ért magazin a „Violent Word” — az „Erőszakos Világ” — amelynek egyik képes beszámolója „Megöltem a feleségemet” címmel jelent meg. Kémtörténetek sem hiányoznak a „gyilkos magazinokból”, amelyeknek példányszámai milliókhoz jutnak el. Bizonyára a Fehér Házba is...

(Sebes)

za-kötetet, ha netán tánc közben hirtelen nem jutna az eszükbe valami lényeges momentum a posteriori szintetikus ítéletek kapcsolatáról.

Való igaz, hogy a plafonig érő polcokon több ezer — jórészt igen értékes! — kötet található a szépirodalomtól kezdve a tankönyvekig. S a reklámozás szerint itt megleli az ember a tartalmas szórakozás lehetőségét. Csupán egy a bökkenő (feltéve, hogy eltekintünk attól a néhány tucatnyi wattól, amit a zenegép produkál), s ezt szóvá is tettem a pincérnőnek.

— Olvasni szeretnék — közöltem vele határozottan, miközben letette az asztalra a pohár whiskyt.

A hölgy nem lepődött meg.

— Semmi akadálya. Emeljen le egy kötetet és olvasson.

— De nem látok — utaltam arra, hogy itt, mint minden normális bárban kellemes félhomály uralkodik.

Erre viszont a kultúra e miniszoknyás őrangyala már nem számított. Gondolom, én voltam az első, aki itt, ebben a hihetetlen szellemi és anyagi értékű könyvtárban — mégha csak egy hecc erejéig is — olvasni akart.

— Talán menjen oda a táncparkett szélére, ott egész jól látni, vagy esetleg... Mondja, nem akarja inkább, hogy hozzak még egy scotch-ot?

HAHN PÉTER

(Következik:
Ha a guru begurul)

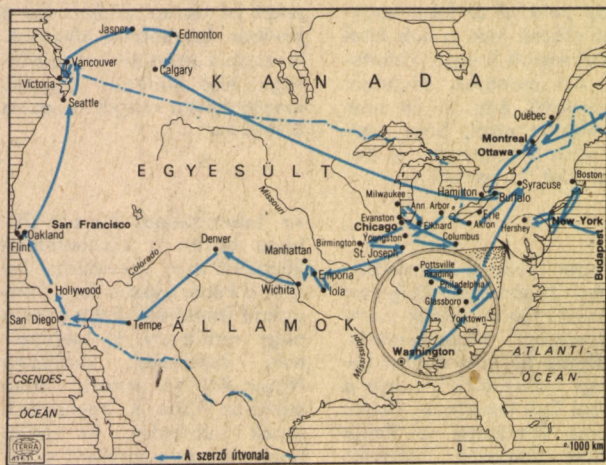
Itt minden együtt van, ami tipikusan New York-i: a túlszűfolttság, az eltakarítatlan szemét, az összekeveredett népek és a tűzlétrák —

A nevezetes chicagói Wrigley-épület. Évente egyszer leomossák, ami százezer dollárjába kerül a cégnek. Igaz viszont, hogy a városba érkező idegennek ezt mesélik el először

A szerző felvételei

**AMERIKA
A MŰVÉSZBEJÁRATON
ÁT (2.)**

könyvtárbar